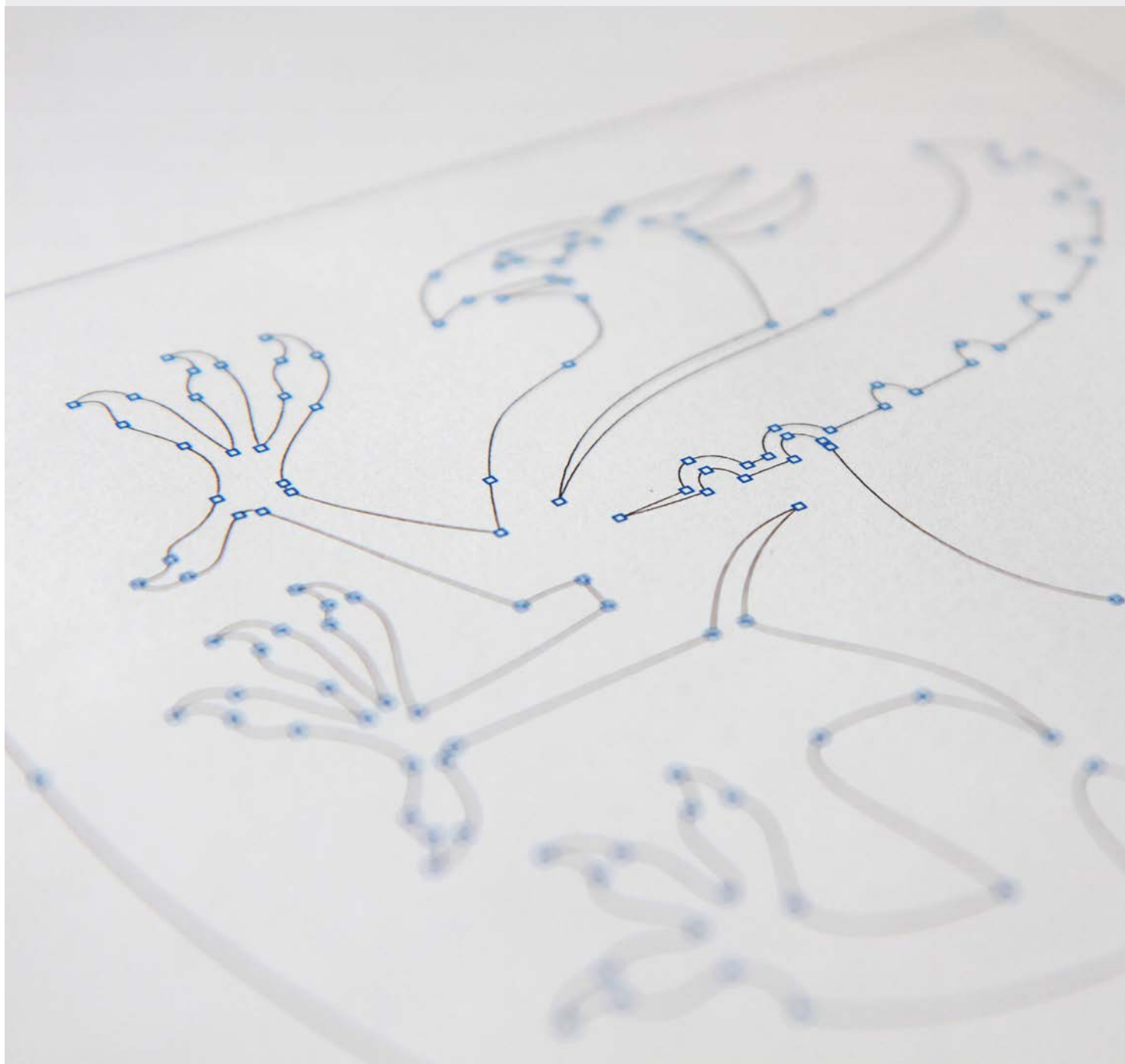

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

Strategi og plan for kompetanseutvikling i Troms Fylkeskommune 2016 - 2020

Forord

Kompetanseutvikling og inspirasjon

Med dette dokumentet skal vi som skoleeiere angi retning og strategi for kompetanseutvikling av lærere og skoleledere i Troms. Opplæringsloven fordrer at vi har en plan for det, og vår egen strategiplan Tid for mestring! har nå hovedsatsingsområdet profesjonalitet, med en målsetning om forutsigbar kompetanseutvikling for pedagogisk personale.

Skoleledere og lærere er avgjørende for at elever skal nå læringsmålene. Det handler ikke bare om faglig kunnskap, men god pedagogisk kompetanse, der eleven er i sentrum og får undervisning tilpasset sitt nivå og sin beste måte å lære på. Samtidig handler det om lærernes mulighet til egenutvikling og inspirasjon til å prestere over tid.

Innenfor det store pedagogkorpset vi har i Tromsskolen finnes mye topp kompetanse som må deles. Alle har kunnskap og erfaring av verdi for andre. Å lære av hverandre og lære sammen gir også gode forutsetninger for å planlegge og undervisning sammen. I fagnettverk mellom skolene kan vi dele kunnskap og knep som øker kompetansen og motivasjonen. Det kommer i tillegg til mer tradisjonell kompetanseheving med innledere og deltakere i eller utenfor eget fylke, slik som de statlig initierte kursene.

Vi starter samtidig med universitetsskoler, der vi kan utveksle kunnskap mellom videregående skoler og universitetet. De som blir pilotskoler, skal også sørge for at de andre skolene får utbytte. Gjennom samarbeidet kan vi få påfyll og nye idéer fra universitetet, samtidig som vi kan være med på utvikle en ny generasjon pedagoger for skolene våre.

Sedolf Slettli
Fylkesutdanningssjefen

Innhold

1. Kompetanseplanens forankring og ambisjoner	1
2. Nasjonale og lokale planer og styringsdokumenter	2
2.1 Lokale planer og styringsdokumenter	2
2.2 Sentrale planer og styringsdokumenter	2
3. Oppgave og ansvarsfordeling mellom skoleeier og skolene	3
4. Hva inngår i kompetansebegrepet?	4
4.1 Fagkompetanse	4
4.2 Pedagogisk kompetanse	4
4.3 Realkompetanse, Kunnskaper, ferdigheter	4
4.4 Formalkompetanse	4
5. Elevenes læring i fokus	5
5.1 Elevenes læring i fremtidens skole	5
6. Profesjonene i skolen	6
7. Framtidens kompetansebehov: Analyse av kapasitet og kvalitet	7
7.1 Kompetansebehov i Troms	7
7.2 Kompetansebeholdning	7
7.3 Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere	8
8. Overordnede prioriterte områder for kompetanseutvikling (2017-2020)	9
8.1 Prinsipper for kompetanseutvikling	9
8.2. Strategier og tiltak for å anskaffe, utvikle, mobilisere og avvikle kompetanse	10
8.2.1 Statlige kompetansehevingstiltak som Troms fylkeskommune benytter	10
8.2.2 Lokale kompetansehevingstiltak	10
Referanser	11

1. Kompetanseplanens forankring og ambisjoner

Etter opplæringsloven (§10-8) har skoleeier ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten og ha et system for nødvendig kompetanseutvikling.

Fylkestingsmelding om fag- og yrkesopplæringen, *Samspill for økt gjennomføring*, ble det i fylkestinget i juni 2015 blant annet vedtatt (i strategi 4, pkt. 2) at det *utarbeides en ny plan for kompetanseutvikling i fag- og yrkesopplæringen der lærere som underviser i programfagene som skal bli elevenes lærefag, prioriteres.*

I strategiplan for videregående opplæring i Troms, «*Tid for mestring!*», er det en strategi under styringsområdet **Profesjonalitet** at det «*tilrettelegges for forutsigbar kompetanseutvikling for lærerne, der lærerne skal ha rett og plikt til å delta*».

Denne kompetanseplanen er utarbeidet med bakgrunn i disse tre, Opplæringsloven, Fylkestingsmeldingen «*Samspill for økt gjennomføring*» og «*Tid for mestring!*», som verktøy for kompetanseutvikling i den videregående opplæringen i Troms.

Plan for kompetanseutvikling i Troms skal i tillegg ta utgangspunkt i nasjonale og lokale føringer, og kunne justeres ettersom endringer av disse foreligger.

2. Nasjonale og lokale planer og styringsdokumenter

2.1 Lokale planer og styringsdokumenter

- Fylkestingsmeldingen for fag- og yrkesopplæringen i Troms, Samspill for økt gjennomføring
- Strategiplan for videregående opplæring i Troms, «Tid for mestring!»
- Kvalitetshjulet i Troms, herunder Tilstandsrapport for videregående opplæring, Troms fylkeskommune
- Budsjett, økonomiplan

2.2 Sentrale planer og styringsdokumenter

- Stortingsmelding 20, «På rett vei»
- Stortingsmelding 28, «Fag – Fordypning – Forståelse»
- NOU 2014:7 og NOU 2015:8
- NIFU 2016:6 Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere
- Opplæringsloven med forskrifter
- Hovedtariffavtalen
- Strategi for statlig videreutdanningsordning, Kompetanse for kvalitet
- Yrkesfaglærerløftet

3. Oppgave og ansvarsfordeling mellom skoleeier og skolene

Skolene skal med bakgrunn i dette dokumentet utarbeide egne planer for kompetanseutvikling. Planen skal blant annet legge til rette for- og stimulere til kompetanseheving og kompetansedeling i kollegiet.

Skoleeier har ansvar for kompetanseheving av skoleledere og for felles kompetanseutviklingstiltak for lærere i hele Troms, herunder koordinering og tilrettelegging av fagnettverkene. Skoleeier skal prioritere og fordele midler til kompetanseheving.

4. Hva inngår i kompetansebegrepet?

Kompetanse er evnen til å løse oppgaver og mestre sammensatte utfordringer. Kompetanse dreier seg om å ha kunnskaper, ferdigheter, evner og holdninger som passer til oppgaver, krav og mål (Lai 2013).

Kilder figur: Linda Lai

4.1 Fagkompetanse

Fagkompetansen er formell kompetanse i et fag. Fagkompetanse må sees i sammenheng med pedagogisk og didaktisk kompetanse, relasjonskompetanse, yrkesetisk kompetanse og endring- og utviklingskompetanse. Læreren må se handlingsrommet og bruke det, tenke helhet og sammenheng. Teori og praksis må ikke splittes (<http://www.hioa.no/News/Fokus-paa-fagkompetanse>).

4.2 Pedagogisk kompetanse

"Pedagogikk omhandler læren om hva som bidrar til læring. Det vil si en teoretisk beskrivelse av hvordan vi lærer og hvilke metoder og midler som bidrar til læring. Didaktikk omhandler den praktiske planleggingen, gjennomføringen, vurderingen og hvordan vi reflekterer over egen praksis i forhold til hvordan undervisningen fungerte og om den bidro til læring" (<https://www.uio.no/om/regelverk/personal/vitenskapelig/pedbasisveil.html#toc2>)

4.3 Realkompetanse, Kunnskaper, ferdigheter

Realkompetanse er kunnskap og ferdigheter du har skaffet deg gjennom utdanning, lønnet eller ulønnet arbeid, organisasjonsarbeid eller fritidsaktiviteter (https://utdanning.no/tema/nyttig_informasjon/realkompetanse).

4.4 Formalkompetanse

Er dokumentert i vitnemål eller andre offisielle papirer fra skole og utdanningsinstitusjoner.

5. Elevenes læring i fokus

Kompetanseutvikling skal bygge opp under «Tid for mestring!» herunder Profesjonalitet, Arbeids- og læringsmiljø, Gjennomføring og Læringsutbytte

For å nå Troms fylkeskommunes målsettinger innen satsingsområdene, er det vesentlig å fokusere på hvordan elever lærer og hva som har betydning for elevenes læring. Dette danner et viktig grunnlag for valg av prioriteringer for kompetanseutvikling.

5.1 Elevenes læring i fremtidens skole

Sentral forskning viser at det fremmer læring når:

- Elevene deltar aktivt i og forstår læringsprosesser
- Elevene deltar i kommunikasjon og samarbeid
- Elevene får utvikle dybdeforståelse og får hjelp til å forstå sammenhenger
- Elevene får utfordringer som gjør at de strekker seg
- Undervisningen er tilpasset elevenes ulike forkunnskaper og erfaringer
- Elever og lærere er orientert mot mål og progresjon i læringen
- Læringsmiljøet tar hensyn til elevenes relasjoner, motivasjon og følelser

(<https://nettsteder.regjeringen.no/fremtidensskole/files/2014/09/NOU201420140007000D-DDPDFS.pdf>)

I de 7 punktene ligger det bl.a. en vektlegging av undervisning som aktiviserer elevene, bevissthet omkring elevenes egne læreprosesser, tilpasset opplæring, vurdering for læring og et godt og inkluderende læringsmiljø. Dette synliggjør viktige elementer i læreres pedagogiske kompetanse.

Opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene til den enkelte elev jfr.

Opplæringsloven § 1-3. Tilpasset opplæring krever kunnskap om mangfoldet i elevgruppa og om den enkelte elev. Slik kunnskap er en forutsetning for å kunne løfte fram og bygge på den enkelte elevs ressurser og ressurser i elevgruppa som helhet. I tiden fremover vil vi ha behov for økende interkulturell kompetanse samt kunnskap om tilpasset opplæring.

6. Profesjonene i skolen

I St. meld 11, 2008 s. 14 heter det:

«Læreren som del av et profesjonelt fellesskap»

Gode lærere har godt kjennskap til formålet for skolen, grundig systemforståelse og innsikt i skolen som organisasjon. De ser nødvendigheten og verdien av at skolen har et godt lederskap, kan vurdere eget og skolens handlingsrom og nyttiggjøre seg det potensialet som ligger i samhandling med kolleger, ledelse og andre aktører på skolen.

Det kollektive ansvaret for den enkelte skoles samlede oppgaver har økt. Skolen som lærende organisasjon er i utvikling. Dermed stilles det større krav enn tidligere til samarbeid mellom ledere og lærere og til samarbeid lærere imellom. Det stilles også krav om at lærerne må videreutvikle og fornye sin kompetanse gjennom hele sitt yrkesaktive liv».

Robinson (2014) hevder at effektiv profesjonell utvikling er snarere en kollektiv enn en individuell innsats, fordi arbeidet med å undervise alle elver slik at de lykkes, er en kollektiv innsats.

Skal aktørene i skole-Troms gå i samme retning mot felle mål, må de ha felles begrepsapparat som gir felles forståelse. For å oppnå felles forståelse må kunnskap deles. «Delt kunnskap er dobbel kunnskap».

7. Framtidens kompetansebehov: Analyse av kapasitet og kvalitet

7.1 Kompetansebehov i Troms

Læreren er en avgjørende faktor for læringsmiljø og læringsutbytte, og lærerens faglige- og fagdidaktiske kompetanse er nært knyttet til elevenes læringsutbytte. Krav til kompetanse ved tilsetting og undervisning er regulert i Opplæringsloven med forskrift:

- Opplæringsloven § 10-1 *Krav om kompetanse ved tilsetting av undervisningspersonell*
- Opplæringsloven § 10-2 *Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag*
- Forskrift til Opplæringsloven § 14-1 *Krav til pedagogisk kompetanse for tilsetting*
- Forskrift til Opplæringsloven § 14-4 *Krav for tilsetting og undervisning i den videregående skolen.*

For Troms fylkeskommune er det viktig å sikre at lærere har formell kompetanse i de fagene de underviser i.

Den videregående skolen i har godt kvalifiserte pedagoger. Utfordringer knyttet til tilpasset opplæring (jamfør oppl. §1-3) krever imidlertid at den pedagogiske kompetansen til lærerne utvikles kontinuerlig. Derfor ønsker Fylkesutdanningssjefen å rette særlig fokus på kompetanseutvikling innen pedagogikk, fagdidaktikk, klasseledelse og relasjonskompetanse. I tillegg ønsker Fylkesutdanningssjefen å styrke lærernes kompetanse i det å kunne undervise i flere fag.

Skoleledere skal samarbeide med lærerne for å styrke undervisningen. Derfor er det viktig at lederne i skole-Troms får utvikle sin kompetanse i pedagogisk veiledning.

7.2 Kompetansebeholdning

Det er høsten 2015 gjennomført en kartlegging av kompetansebeholdningen som fins hos yrkesfaglærere i Troms fylke. Kartleggingen gir et bilde av hvilken formalkompetanse som finnes i de videregående skolene i Troms og hvilken formalkompetanse som eventuelt trengs de to til fem neste årene, for å dekke behovet for kvalifiserte yrkesfaglærere.

I løpet av 2016 skal en lignende kartlegging også gjennomføres blant fellesfaglærerne.

7.3 Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere

NIFU-rapporten 2016:6 sier: «Yrkesfaglærerne gir uttrykk for to viktige utfordringer: For det første at de må undervise i fag som de ikke er spesialister i på grunn av brede utdanningsprogrammer, og for det andre at det innenfor mange fag skjer hyppige endringer som det ikke alltid er like enkelt å oppdatere seg i. Lærebøker og undervisningsmateriell synes ikke alltid å være godt nok oppdatert. Tilbud av fagspesifikk kompetanseutvikling for yrkesfaglærerne synes å være mangelvare. Det ble dessuten påpekt at formen på kompetanseutviklingstilbudene er like viktig som innholdet, og at man kunne ha mer nytte av praktisk veiledning av lærere på skolen fra UH-sektor, enn at lærere drar på kurs på en høyskole. Kontinuerlig kontakt med bransjen nevnes som svært viktig. Hospitering i bedrifter eller ved andre skoler ble framhevet som relevante tilbud.»

8. Overordnede prioriterte områder for kompetanseutvikling (2017-2020)

På bakgrunn av kartleggingen av kompetansebeholdning, kommer fylkesutdanningsjefen med følgende prioriteringer.

Fylkesutdanningssjefens prioritering er:

- Styrke lærernes kompetanse til å drive **tilpasset opplæring**
 - Herunder fagdidaktikk, klasseledelse, relasjonskompetanse
- Styrke skoleledernes kompetanse i ledelse herunder
 - Pedagogisk kompetanse
 - Drive utviklingsprosesser
- Sikre bredere kompetanse hos lærerne slik at det bidrar til en mer helhetlig videregående opplæring
- Hospitering; kompetanseheving samt bidrag til nært forhold til bedrifter og bransjer
- Digital kompetanse
 - Hvordan bruke elektroniske verktøy
 - Hvordan lage elektroniske leksjoner, lede elektronisk læring og hvordan gi elektronisk vurdering?

8.1 Prinsipper for kompetanseutvikling

- Det skal prioriteres å kompetanseheve mange samtidig innenfor samme fagfelt på samme sted
- Skoleeier skal i samarbeid med eksterne tilby kompetansehevende utviklingsprogram for lærere innenfor klasseledelse og relasjonskompetanse
- Ulike tiltak må henge sammen både for skoleledelse og lærere
- Kompetanseutvikling skal skje i praksisfeltet (ved skolen)
- Særlig anbefaling for yrkesfaglærere; Etablere ulike former for samhandling med bransjer og bedrifter for faglig oppdatering og kompetanseutvikling innenfor fagfeltet jamfør Samfunnskontrakten og Samspill for økt gjennomføring

8.2. Strategier og tiltak for å anskaffe, utvikle, mobilisere og avvikle kompetanse

8.2.1 Statlige kompetansehevingstiltak som Troms fylkeskommune benytter

- PPU, PPU-Y, YFL
- Kompetanse for kvalitet
- Yrkesfaglærerløftet
- Sensorskolering
- Rektorutdanningen

8.2.2 Lokale kompetansehevingstiltak

- Fagnettverk
- Lokale etterutdanningstilbud (klasseledelse, relasjonskompetanse (psykisk helse) osv.)
- Sensorsamlinger
- Faglige lederkurs

Referanser

- (red.), Ø. S. (2015-2016). *Opplæringslova og forskrifter - med forarbeid og kommentarer*. Oslo: Pedlex Norsk Skoleinformasjon .
- Fylkestingsmelding i fag og yrkesopplæringen. (2015). *Samspill for økt gjennomføring*. Tromsø: Troms fylkeskommune.
- Hovedtariffavtalen 01.05.2014-30.04.2016. (2014). Oslo: Kommunenes Sentralforbund.
- <http://www.hioa.no/News/Fokus-paa-fagkompetanse>. (u.d.).
- <http://www.udir.no/Regelverk/Finn-regelverk-for-opplaring/Finn-regelverk-etter-tema/Ovrige-tema/krav-om-relevant-kompetanse-for-a-undervise-i-fag-udir-3-2015/?depth=0&read=1#a4>. (u.d.).
- https://utdanning.no/tema/nyttig_informasjon/realkompetanse. (u.d.).
- <https://www.uio.no/om/regelverk/personal/vitenskapelig/pedbasisveil.html#toc2>. (u.d.).
- Kompetanse for kvalitet, Strategi for etter- og videreutdanning 2012-2015. (2012). Oslo: Det kongelige kunnskapsdepartement.
- Lai, L. (2013). *Strategisk kompetanseledelse* . Bergen: Fagbokforlaget.
- Meld. St. 20, På rett vei. (2012-2013). Oslo: Det Kongelige kunnskapsdepartement.
- Meld. St. 28, Fag - Fardypning - Forståelse. (2015-2016). Oslo: Det kongelige kunnskapsdepartement.
- NOU. (2014:7). *Elevenes læring i fremtidens skole*. Oslo.
- NOU. (2015:8). *Fremtidens skole*. Oslo.
- Per Olaf Aamodt, T. C. (2016). *Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere*. Oslo: NIFU 2016:6.
- Robinson, V. (2014). *Elevsentrert skoleledelse*. Oslo : CAPPELEN DAMM AS.
- St. Meld. nr. 11, Lærerrollen og utdanningen. (2008-2009). Oslo.
- Strategiplan for videregående opplæring i Troms 2014-2017. (2014). *Tid for mestring*. Tromsø: Troms fylkekommune.
- Yrkesfaglærerløftet - for fremtidens fagarbeidere, Strategi. (2015, Oktober). Oslo: Det kongelige kunnskapsdepartement.